
Anyám emlékei



ZSUZSI ÉS AZ OLTÁRISZENTSÉG



Az óbudai csodakutya

Bár nem nagyon kedveltem a kutyákat, Zsuzsit, a mindenki kutyáját szerettem nagyon, A környék lakói tartották el. Zsuzsi engem nagyon kedvelt, ha csak tehetett a nyomomba eredt. Egy napon a kötelező misére mentem, amikor gorombán rászóltam: "Menj haza!". De nem tette, besurrant utánam a templomba is. Amikor a misén az áldozásra került a sor, amikor a pap nyújtotta az ostyát, Zsuzsi vakkantott egyet, s a földről felugorva az ostyát szerette volna elkapni. Mindenki fölhördült. A csöndet csak a kutya ellenséges morgása, vakkantása törte meg. Kié

ez az állat, azonnal eltávolítani innen, gyalázat stb. Elindultam a kapu felé, Zsuzsi követett némán, büntudattal. Kint aztán kitört a nevetés, Zsuzsi pedig felszabadult, boldog mozdulattal ugrott felém. Szóval szent volt a béke. Nemsokára, talán egy évre rá elütötte egy autó. Mindenki sajnálta talán azért is, mert annyira vágyakozott az Oltáriszentségre.

SANYI PACI REGGELIJE



Zsigmond tér Ürömi út és Bécsi út találkozása

Kicsi korom dédelgetett emléke a nagyanyámra vonatkozott. Amikor a munkáját éjszaka végezte, reggeliket kellett neki fél hatig kiszállítania. Nagymamám hiába kérlelte bárkit a segítségre erre csak én voltam hajlandó erre. Egy hosszúkás kancsóban kávé, a csomagban kolbászos kenyér. A kancsó olyan nagy volt, a feneke a földet koppintotta. Hűvös reggelek jártak akkoriban, a kanyarban ott állt a stráfkocsi, eléje fogva a Sanyi, az igásló. Engem látva felhorkant, és finom levegőt fújt rám. Én pedig a csomagból kicsentem egy kolbászkarikát és odaadtam neki. Én úgy hallottam, hogy a lovacska hálából fölnevetett, vagy vidáman horkantott. Már nagyobbacska voltam, mégis, ha a Sanyi meglátott valahogy jelét adta, hogy megismer engem. Nagyapám pedig a kolbászdarabka híján megkapta a reggelijét, de így is az első falatot, az első korty kávékat mindig nekem adta. Amíg evett, én a térdén ültem. Egyszer elaludtam ott a térdén. A kabátjával betakart, miközben otthon nagymama felrázta az egész házat, hogy eltűnt a kicsi, nem jött vissza. Amikor késve hazaértem, életemben először nagyon jólesett az a szeretet, amivel fogadtak. Öleltek, pusziltak, egyik kézből a másikba adtak. Tudtam, nekem is van helyem ebben a kerek világban.

FEHÉRKE ÉS CSŐRIKE

Gyermekkorom meghatározó alakjai voltak: Stefi néni (anyám testvére, nekem keresztanyám) és Lajos bácsi. Ők szinte mindenki keresztmamája és keresztpapája voltak. Egy ici-pici szobából álló kis házikóban laktak, a ház előtt kicsi kertecske. Mint egy elvarázsolt mesebeli laké. A ház végében sufni, ott pedig nyulakat tenyésztettek. Mi, gyerekek sokszor eljátszadoztunk a nyusikkal. Mindegyikünknek volt egy kedvence, az enyém egy fehér, piros szemű. Később azt vettem észre, hogy időnként megüresedett egy-egy ketrec, és ezért a tesóim is elmaradoztak a játékból. Fehérke (az én kedvencem) már egyedül maradt, amikor megkérdeztem keresztapámat, hová lett a többi állat. Akkor kivitt a kis ház kertjébe, és a kifeszített kötélre mutatott, ahol három nyúl szőre, bőre volt felaggatva. Ott vannak, mondta, és azt mondta, hogy rövidesen Fehérke is ott fog lengeni a kötélén. Keresztapámat is meglepte, és meg is ijedt attól a zokogástól, jajveszékeléstől, amit a hír kiváltott belőlem. Vigasztalhatatlan voltam. Kirohantam a ketrechez, ott sírdogáltam egymagam. Stefi néni odajött hozzám, az ölébe vett, és azt mondta: Fehérke nem is nyúl, hanem angyal, mert a szegény emberek életét ő adja majd, de amíg él, gazdái szeretettel gondozzák, etetik, tisztán tartják. Ő hálából szőröstől-bőröstől nekünk adja magát, így segít a szegény embereken. Fehérke tehát nagyon boldogan élt, mert talán tudta, hogy ez az ő sorsa. Lassan, de végül megvigasztalódtam, de nyúlpecsenyét, sültet mégsem tudtam megenni soha.

Abban az évben karácsonykor Lajos bácsi egy szép dobozkát adott nekem, benne Fehérke piros szalaggal átkötött farkincájával, mellette az írás: CSŐRIKÉNEK EMKÉKÜL A HÁLÁS FEHÉRKÉTŐL.

HALÁLOS JÁTÉK



Az Újlaki temető egykori kapujának másolata

Legjobban a Kecse-hegyen¹ szerettem játszani az unokatesóimmal. Csúszdákat készítettünk, és sámlira, tepsire ülve robogtunk le a lejtőn. Robi egy követ ásott ki a földből, ami útban volt, amikor egy nagyot ordított. Odarohantunk, s a kezében egy hatalmas hajkoronát lóbált. Azt gondoltuk, valami koszorú lehet. Éppen arra jött a Kop bácsi ellenőrizni minket, meglátta a talált tárgyat. Elordította magát: - Tedd le azonnal, mert az egy halott életben maradt hajzata. Ekkor derült ki, hogy a Kecse-hegyen régen egy temető volt. Mi öten száz felé futottunk ijedtünkben. Nem mentem többé a Kecse-hegyre sosem, pedig nagyon jó játszótér volt.

TILTOTT JÁTÉKOK

Legszívesebben a téglagyár területén játszottunk. Olykor kikergettek bennünket, de tíz perc múlva ugyanott folytattuk. A BRENHÁZ falai között szellemeket idéztünk, sikongattunk, hárman, négyen felültünk a síneken járó csillékre, hátulról a többiek meglökték, és mi száguldoztunk egészen a forgóig. Aztán visszatoltuk az elejéhez, és újra kezdtük. Ha jött az őr, elbújtunk és rejtekhelyeinkről adtunk életjelt egymásnak. A bácsi futott mindenfelé, hogy legalább egyet elfogjon közülünk. Idegen nyelven kiabált, mi pedig kuncogtunk rajta. Ahogy ott nehézkesen szaladgált, egyszer megbotlott, elesett. Dühös volt nagyon, mert nem tudott felállni. Megsajnáltam, hirtelen előugrottam a fal mögül, és nyúltam a kezéhez,

¹ Óbudán a mai Doberdó út és a Folyondár utca közti területen nyílt meg 1790-ben, rövid időre a *Kiscelli (Újlaki) temető*, a budai svábok temetkezési helye az utolsó temetés 1924-ben volt. A temető legszebb síremlékei átkerültek az Óbudai temetőbe, a művészetileg jelentősebbek a Kiscelli Múzeumba, a vörösmárvány temetőkeresztet pedig áttelepítették a közeli Kecse utcába. Érdekesség, hogy az 1960-as évek végén lebontott egykori temetőkapu másolata ma is áll a kiscelli parkerdő egyik sétaútja mellett.

hogy segítsék, de ő kapta el az enyémet, és hangosan ordította: - Na most elkaptalak, te csibész, és egyre jobban szorította a kezemet. Én hangosan bögni kezdtem, és könyörögtem, engedjen el. A barátaim egy darabig csendben voltak, azt gondoltam, elszöktek, s engem itt hagytak a csávéban. Egyszer csak nyolc gyerek torkából artikulált hörgés, sikítás, ugatás hallatszott. Magam is megijedtem, de az őr is összerezzent a hangzavartól, annyire megijedt, hogy elengedte a kezemet, hányta-vetette magára a keresztet. Kicsit sántikálva, döcögve futott el a szellemek hangja elől. A szellemek hangja már elmúlt, de én még mindig ezt a bácsit sajnáltam nagyon.



A MUNKA NEM BOLDOGÍT?

Nagyon szegények voltunk, de sohasem boldogtalanok. Két fűszerüzlet is működött az utcánkban. Burgerék engem kedveltek, mindig kezembe nyomtak egy-egy cukrot, vagy egy szalámidarabkát, kiflivéget, pedig mi leginkább a Hegedűs fűszeresnél vásároltunk. Egy füzetbe írták a vásárolt áru árát, és a hitelt kéthetenként rendeztük. Gond csak télen volt, amikor nem volt munka, és sóvárogva mindenki a hóesést, mert a hólapátolásért fizetés járt. Tesómmal, Magdussal elhatároztuk, hogy anyánkat meglepjük egy kis pénzzel, és titokban jelentkeztünk

hómunkásnak. Magdus korához képest elég magas volt, én viszont mellette egy kis törpének tűnhettem. Ráadásul Magdusnak rövid, fiús haja volt. Hamar a kezébe nyomták a hólapátot, és délután 2-8 óráig felvették, engem hangos szóval hazazavartak, de én ott ólálkodtam, hogy Magdának segítsek. Magda elkezdte kotorni a havat, én próbáltam a lapát nyelét fogni, tolni. Először szépen siklott, mert jó erőben voltunk. Egyszerre - talán egy óra sem telt el - kifordult a lapát a kezünkből úgy, mint akiket megkergettek. A lapátoló csapat már jól elhúzott mellőlünk, mi pedig csúnyán lemaradtunk. Jött is a csoportvezető, aki, amikor észrevette, hogy nővérem is csak egy gyerek, hiszen ő tizenkét éves és pedig tíz voltam akkor, nagyon mérges lett, de nem gorombáskodott. A kezünkbe nyomott 20 fillért, és mondta: A Burger fűszeres éppen kitett az üzlet elé egy láda almát. Így jól megszedtük magunkat az almával, és így mentünk haza. Addigra híre ment, hogy beálltunk a hómunkások közé, és már kerestek minket. Azért anyámnak könnyes lett a szeme, amikor a 20 fillért és a sok almát átadtuk neki. Este a tűzhelyre leraktuk az almákat. Azok kiolvadtak és finom illatot árasztottak, jó volt az éjszakai alvás tőle. Másnap finom almaszószt ettünk, és büszkék voltunk, hogy azért mi dolgoztunk meg. De meg kellett ígérnünk, hogy ilyesmit nem csinálunk többet.



Téglagári munkások

A RÖPÜLŐ LÓPÁRIZSI



Lómészárszék a Kórház utcában

A háború abban a szakaszában éltünk, a készletek már elfogytak, s minden ehetőt be kellett osztani. Volt a közelben egy „lómészárszék” hosszú sorban álltak ott az emberek az üzlet előtt. Azon a napon mindenki csak hat szelet lópárizsit vehetett. Magdussal voltam, kint vártam rá. Akkor a Bécsi úton emberek sokaságát kísérte egy-két katona. Megláttam Fischer Sanyit, akivel sokat labdáztam a Duna-parton. Odakiáltottam: Sanyi! És mint egy zsonglőr odavetettem egy nagy szelet lópárizsit. Ő nem tudta elkapni, így aztán újra meg újra próbálkoztam. Végül mind az övé lett. A hat szeletből végül nem maradt egy sem. Magdus megijedt, mit fognak szólni otthon, ha megtudják. De anyukám végtelen hevesen átölelt és sírva mondta: Dehogy baj, hogy a szegény zsidóknak adtad oda. De meg kell ígéred, hogy nem teszed többet, mert ha a katonák észrevesznek téged is közéjük löknek. és visznek magukkal. Aztán sok felszakadó kérdésekre végül elmesélte, mily szörnyű dolgok történtek akkoriban a zsidósággal szemben. Szomorú lettem. Éjszakánként nem egyszer előfordult, hogy felszabadult örömmel labdázunk Fischer Sanyikával álmanimban.

AZ EVOLÚCIÓ

A házban, ahol laktunk, szegényes, kopott gangról nyíltak a lakások, amelyekben többgyermekes családok éltek. Fülemnek ma is zene ez az életmód, amelyhez az énekszó, a harmonika, citera hangja is hozzátartozott. Beleveggyült a gyermekek kacagása, vagy keserves sírása. Egyik lakásból gyönyörű hangú fiatalember énekelt, a másiktól fantasztikus füttyszó áradt, s ha éppen esett az eső, úgy tűnt, hogy kísérő

zene is vegyült a békés áradatba. Ha langyos eső esett, úgy tűnt, hogy a gyermekek sikoltozása a magas C hangjával ért fel. Rádió sehol nem volt, csengő sem szólt, de 8-9 évesen értékelni tudtam ezt a hangulatot és figyeltem a korláton üldögélő férfiak beszélgetését. Ekkor hallottam, hogy az ember a majomtól származik. Nosza, hittanórán elmondtam ezt. Erre kiállított a hittant tanító Erzsi néni, és a fülemre tette az ujjait, és a gyerekekhez szólva: ugye olyan, mint a majom. Ők nevettek, én sírtam. Valahogy ekkor kezdett halványodni bennem az érzés, ami egykor olyan nagyon melengető érzés volt. De nem tudtam pontosan miért, mi is fáj. Többé nem figyeltem a gangon történetekre, és nem melegítette többé a lelkemet ez a környezet sem. Valami megváltozott.

A DIVATOS TÖKFÖDŐ



Akkoriban a fiatal lányok, de még a 10-12 évesek is bele voltak habarodva egy sapka-féle divatba. A műanyagból készült zacskónak látszó felfelé hegyesedő hosszúkás csákószerű akármibe. Éjjel-nappal erre vágytam nagyon, 16 fillérért árulták. Kunyeráltam rá a pénzt és drága nagyapámtól kaptam is 12 fillért. Jantek azt monda, ha kipucolom a cipőjét és a bakancsát, ad tíz fillért nekem. Leheltem, köpködtem a cipőkre, hogy fényesek legyenek, de végül csak 4 fillért adott. De így legalább meglett a 16. Rohantam a piacra, és kiválasztottam egy szép zöldet. Elképesztően boldog voltam, már ott feltettem a fejemre, úgy indultam hazafelé. Láttam, hogy nagyon megnézik, „hűha, irigykednek, gondoltam. Otthon nagymamám megtapogatta a fejem a tökfödőt: „Bozse moj!” – kiáltotta el magát. Nagyapám – Pięknie! – de mást nem szóltak. Elindultam a hódító útra. Már kint az udvaron játszó gyerekek megálltak egy pillanatra meglepetéstől, az egyik elkiáltotta magát, hogy: - Jé, itt a süvegcsukor! Mire a többiek kórusban kezdték kiáltozni: - Süvegcsukor, itt a süvegcsukor! – s nagyokat hahotáztak hozzá. Mintha leforráztak volna, elfogott a keserű düh, felugrottam a gang korlátjára, onnan ugrottam le az udvarra, a gyerekek közé, lekaptam a fejemről a süvegcsukrot, azzal ütöttem nyüstöltem őket. Nem nevettek, ... sírtak. A gang megtelt felnőttekkel, alig tudtak rendet teremteni közöttünk. Otthon nagymamám azt mondta: - Ne bánkódj, veszünk másikat. - Nem! Soha nem kell. Csak az vigasztalt az, hogy Jantek a bajvívás hallatára megadta a 6 fillér tartozását, csak hogy hagyjam abba sírást.

SZÉPEK ÉS GAZDAGOK

Amikor harmadikos iskolás lettem, az egyik osztálytársam zsúrára kaptam meghívót. Editke egy szép, de nagyon sovány gyerek volt, s nagyon ragaszkodott hozzám. Jó barátnők lettünk. Láttam, hogy én csak szerény tízóraikat kapok otthonról, ő pedig finom friss zsemlében sonkát, sajtot. Ő megkívánta az én zsíroskenyeremet, cserébe odaadta nekem az övét. Mennyei volt. Innen adódott, bekerültem ebbe az úri házba. De nem járhattam sokáig oda, sajnos. Egyszer vendéget vártak külföldről, az úr vadászni jött Magyarországra. Úgy hallottam valamiféle távoli rokon lehetett. Sorba álltunk, én Edit mellett, amikor megérkezett. Üdvözölték, ölelgették őt a fogadáson. Kereste Editet is, de azt gondolta, hogy én vagyok az. Felkapott, valósággal pörgött velem. A háziak nagy nehezen kiszedtek engem a kezéből, és megértették vele, hogy nem én vagyok a

rokona. Ezek után rövidesen hazaküldtek. Még egy kis elemózsiát is adtak, és többet nem hívtak meg. Pedig sóvárogtam sokáig utánuk, nem értettem, miért haragudtak meg rám.

CSATAZAJ A TÍZÓRAIÉRT

Sztraka Imre a környék réme volt. Mármint a kisiskolások réme. Kivárta, hogy az iskolába igyekvő gyerek elkapható legyen (ne legyen közelben járókelő), és elvette a tízórait és elfutott vele. Így jártam én is. Elkapta a karomat, kérte a tízórait, mondta: - Nem adom. Hirtelen elé álltam, ő azt mondta, akkor megrúglak, és felemelte a jobb lábát, amit én minden erőmet összeszedve elkaptam, és erősen szorítottam. Ő aprókat ugrált fél lábon, mérgesen kiabált, végül kénytelen volt a földre huppanni. Már jött két néni és elképedésemre megszidtak engem, hogy kislány létemre fiúval verekszem. Nem bántam én, fő, hogy a tízórai megmaradt. Este anyukám erre azt mondta: - Ez egy nagyon szegény fiú, ismerem, anyja meghalt, apja részeges és két gyerekével sem törődik, ez éhséget így oldja meg. Legközelebb kérés nélkül add oda neki.

Egész este ez járt a fejemben, úgy sajnáltam a csatában aratott győzelmemet. Tényleg Imre olyan sovány volt, olyan könnyű volt a bokáját átfogni, és olyan rémület volt a szemében. Alig vártam a reggelt, hogy találkozzam vele. Kezemben feltűnően vittem a tízórais csomagomat, hogy messziről láthassa, De sohasem láttam többé. Kis idő elteltével hallottam, hogy rossz családi körülményei miatt állami intézetbe vitték testvérével együtt. Fáj a szívem ma is, ha eszembe jut szegény. Sztraka Imre, hátha jobb élete lett, hiszen alig volt idősebb nálam.

ELSŐ SZERELEM

Unokatesóim közül a Nándi volt a legvagányabb. Dühös volt, ha azt bizonygattam, hogy én vagyok az idősebb, majdnem egy évvel. Jó játékokat talált ki, pl. a kocsirúdon egyensúlyozva sétálni, azon függeszkedni stb. Egyszer kb. 9 évesek lehettünk, azt mondta: - Gyere, Csöre, megtanítalak csókolózni. Hetykén válaszoltam, nem kell, én tudom nélküled.

-Na, hogy kell? Megpusziltam az arcát. Ne hülyéskedj, ilyet babáknak adnak. Ezzel elkapta az arcom, szájával a számra, és bedugta a nyelvét az én számba. Olyan erővel és váratlanul, hogy megdermedtem. Majd

kiszakítottam magam, s teljes erővel az orrára csaptam, s elkezdtem öklendezni. Majd mérgesen ráordítottam volna, de akkor láttam, hogy az orrából folyik a vér.

Akkor teljes lett nála a pánik, mert ő meg annyira félt egyébként a vértől, hogy most elkezdett jajveszékelni. Ott sírtunk mind a ketten. Jött is Ágnes néni, az ő mamája: - Na, mi történt hőscincér?

-A Csöre orrba vágott. - Mit is mondhattam volna erre? Semmit. Ágnes néni folytatta: - Milyen katona lesz belőled, ha egy kis vér miatt sírdogálsz. De én ekkor elsomfordáltam. Valahogy elbúsultam. Azt gondoltam, milyen kár, hogy a Nándival többé nem játszhatok, mivel ez történt. És tényleg csak évek múlva tudtam jól mulatni az én szerelmes esetemen.

A CINEGE CIPŐJE

Az elemi iskola második osztályába jártam. Két bácsi és egy néni jöttek be az óra alatt. Három kislányt választottak ki egy színi előadáshoz, és a második választott voltam. Azt kérték szavaljunk valamit. Nagy gondban voltam, de aztán elmondtam azt a verset, ami otthon, családi körben 5 és 10 fillérért szoktam: „Csütörtök reggel van, megyek a piacra, rózsás kis kosaram veszem a karomba, benne répa, retek krumpli, hagyma, karalábé, csókoljon meg édesanyám, hiszen vagyok a magáé.”

Akkor én nagyon raccsoltam, az igaz, és nem tudtam elképzelni, miért nevetnek ezek az emberek. Aztán adtak egy cédulát, amin egy cím szerepelt, hogy oda vigyen el anyukám, de addig tanuljam meg ezt a verset. Az anyukám haragudott rájuk, mert kinevették, és nem is vitt el oda, a verset sem tanultam meg, hiszen akkor még nem tudtam olvasni. Már nagy lány lettem, amikor ez a cetli és a rajta lévő vers a kezembe került. A címét nem írták fel, de így kezdődött: „Vége van a nyárnak, hűvös szelek járnak, nagy bánata van a cinege madárnak. Szeretne elmenni, ő is útra kelni, de cipőt az árva sehol nem tud venni...”

Elbúsultam azon, hogy a cinege nem szállhatott el. Többször is elolvastam. Később azon vettem észre magam, milyen szép dolog a vers. Kerestem is az állatokról szólókat.: Rab gólya, Anyám tyúkjá, Bodri kutya stb. Az érdeklődésemet senki sem vette észre, így tanulatlan maradtam. Dolgozó emberek között éltem, senki nem tudott figyelni arra, hogy a gyermek személyisége milyen irányba fejlődjön.

KÖTELEZŐ TANANYAG: A LÉGIRIADÓ



A Zsigmond téren most is ott áll az az iskola, ahol a felső osztályokat végeztük. Akkor mulatságosnak tűnt, hogy légi riadó esetén, mit kell tenni, hogy kell viselkedni. Legyintve és unottan hallgattuk az okítást. Próba riadónál pedig elbohóckodtuk a feladatokat. Rohamlépésben mentünk a légópince felé. Egyszer azonban valóban felharsant a valódi riadó, először a vékonyabb hangú figyelmeztetés, majd az erősen zúgó sziréna. Ezek a hangok félelmetesek voltak. Ekkor rövid ideig tartott a riadó, haza is

engedtek bennünket korábban, lelkünkre kötve, hogy gyorsan menjünk otthonainkba. Félelmetes csend volt az utcákon, mindenki halk lépésekkel szaladt valahová. Mikor hazatértem, úgy éreztem, itt már nem történhet, semmi baj, mert mi itt lakunk. Az otthoniak megkönnyebbültek, amikor Magdussal hazaértünk. Együtt volt a család. Nagybátyám, Meter bácsi elmondta, hova kell futni, ha megszólalnak a szirénák. Ő segített az ablakokat elsötétíteni, erre szigorú rendelet volt érvényben. Kis csomagok is voltak kikészítve mindenkinek: kenyér, víz, főtt krumpli, papír. Anyukám remegő hangon arra kért bennünket (engem és Magdust), hogy mindig mellette legyünk. Aztán ruháinkat, a cipőket könnyen elérhető helyre raktuk, hogy hamar fel tudjuk venni, ha szükséges. Még látom, ahogy az anyukánk rakosgat, míg végre elnyomott az álom. Azon az éjszakán nem, de utána minden éjjel szedtük mindannyian a lábunkat a légópincébe. Már nem kellett ehhez külön oktatás.

EGY KOSTOLÓ A JÓMÓDBÓL



Csodálatos tavaszi időben a Lukács-kertben (a Margit híd közelében) játszottunk. Odajött egy nagyon kedves bácsi, és köszöntött minket: - Szervusztok, gyermekeim! Hát ki szereti a kakaós kalácsot?

- Én, én – mondta mindegyikünk. Ő kiválasztott ötünket: Magdus, Nándi, Öcsi, Rózsi, és én. Az egyik tenyerébe fogta a kezemet, a másikba Magdáét, a többiek mellettünk. Akik a téren maradtak azoknak visszaszólt: - Holnap majd ti jöttök velem kakaózni. Bementünk a híd lábánál lévő Sebeste (így emlékszem) kávéházba és nagy hangon köszönt, hozzátéve: - A gyermekeim kakaóra, kuglófra éhesek. Igaz kicsikéim?

-Igaz! Igaz – mondtuk. Rövid idő alatt a termet csodálatos kakaó és kalács illata árasztotta el. A bácsinak óriás tálcán hozták a finomságokat. Nekünk azt monda, lassan együnk, nehogy megártson a forró kakaó. Aztán felállt, odaszólt nekünk: - Fejezzétek be nyugodtan az evést, jövök mindjárt. Szép csendben, elégedetten üldögéltünk a pincérek egy idő után gyanút fogtak és elég ingerülten kérdezték: - Hol van az apátok? Majdnem egyszerre válaszoltunk: - Ő nem az apánk. – Hát ki? Hol lakik? Nem tudtuk. A felszolgálók hívták a főnököt, és éppen akarták hívni a rendőrséget, de végül a főnök elállt ettől. Hallottam, amikor azt mondta: - Kiröhögnének. Rózsi a rendőrség szót meghallotta, hangosan sírni kezdett. Nándi, az unokatesóm férfiasan előállt, és minket összeterelve szépen kitessékelt minket a helyiségből. Az utcán aztán mint a nyulak, rohantunk hazafelé.

Nem tudtam elképzelni, hogy a szüleink miért voltak mégis mérgesek ránk, hiszen úgy tudtuk, csak cukrot nem szabad elfogadni idegenektől. Én nem tudtam haragudni a bácsira, mert olyan jó volt a bársonyos széken ülve enni-inni, hiszen otthon kakaót csak a húsvét idején kaphattunk egy pohárral.

A GYEREK NEM ELADÓ

Olyan környéken laktunk, ahol sok kiránduló embert lehetett látni. Mentek fel a Hármashatár-hegyre hátizsákkal túrabakanccsal felszerelve. Kicsi voltam, de kíváncsian néztem őket. Sokan megálltak, megsimogattak, mint egy kis cicát, még cukrot is akartak adni, de azt nem szabad volt elfogadni. Egy házaspár már jól ismer, és ha nem láttak, érdeklődtek utánam. Megtudták, hogy félárva vagyok, és az anyámat keresték. Nem volt gyermekük. Jó pénzt ígértek anyámnak, ha lemond rólam a javukra. Amikor ezt a szándékukat közölték, anyukám sírógörcsöt kapott, kapkodta a levegőt: - Nem, nem, soha – kiáltott. A házaspár is szomorú volt. A bácsi megpusztilgatta a kezemet, a néni megölelt, egy papírt nyomott a kezembe. Kiderült, az egy ötpengős volt. Hová lett a pénz, nem tudom. Kézről kézre járt, hogy hol akadhatott el, nem tudom. Még sokszor álldogáltam a kerítésnél, abban a reményben, hogy látni fogom azt a nénit és bácsit. Nem jöttek.

NÉHA



Dr. Pálfi Lajos pápai titkos kamarás

Nagy gondban voltam, amikor az első gyónásra készítettek elő. A bűneim lajstromát kellett látva megrémültem. Bűnösnek éreztem magam, ezért minden sorhoz odaírtam, hogy NÉHA. A gyóntatószékből a pap bácsi kiküldött, hogy a listáról csak azokat jelöljem meg, amiket elkövettem. Amikor visszamentem a padsorba, sírva fakadtam, hogy én azokat nem követtem el. Alig tudott megvigasztalni, de segített és kérdezett, én válaszoltam. Végül azt mondta, mondjak el 5 üdvözlégyet és 6 miatyánkot. A padban elkezdtem: Üdvözlégy, üdvözlégy,

üdvözlégys..., és ugyanígy tettem a miatyánkkal is. Mégis nagyon szomorú voltam. Valaki megsimogatta a fejemet, és kérdezte: - Valami baj van? Még jobban kezdtem sírni, és mondtam neki, nem tudom, hogy miért sírok. Ő kedvesen rám mosolygott és azt tanácsolta: - Látod ezek a könnyecseppek elmossák a rosszat, de az imákat elejétől a végéig el kell mondanod. Mire a végére érsz, mindent meg fogsz érteni. Úgy is lett. Másnap a templomban odajött hozzám ez pap, otthagyva az őt körül fogó hívőket, és kérdezte tőlem: - Minden rendben van a lelkecskédben? - Igen, igen. Később megtudtam, ő dr. Pálffy Lajos plébános úr² volt.

Meleg szeretettel gondolok rá, és hálából gyakran megállok a sírja előtt az Óbudai temetőben, hogy elmondjak érte elejétől a végéig egy miatyánkot.

MEGOPERÁLT SZILVAMAG



Gyimesi Gyula áldozópap

Ma is szégyenkezve gondolok arra a kerítésmászásra, ami azért történt, hogy szilvával tömhessem meg a zsebeimet. Szűcs Laci unszolt engem a nagy kalandra, aki nagyon ügyes mászó hírében állt. Így aztán könnyen sikerült a palánk túloldalára jutnunk. Zsebemben a szilva, de gyorsan még falatoztam is az édes gyümölcsből. Egyszer csak rekedtes, idegen férfihang kiáltozta: - Tolvajok! Fogják el őket! - Úgy megijedtem, hogy hirtelen lenyeltem egy szilvát magjával együtt. Rémült voltam, de Laci nem hagyott cserbe, rángatott, fenekemmel próbált felfelé nyomni, hogy a kerítés túloldalára kerüljek. Őt hajszál híján majdnem elkapták. Futottunk. Később megálltunk, hogy kifújuk magunkat. Ekkor sírva mondtam neki, hogy ijedtemben a kertben lenyeltem egy egész szilvát. Elkezdte veregetni a hátam, hátha feljön, visszajön a torkomból. Nem jött. Hazavittem a szilvát. Honnan van - kérdezte anyám, amikor kipakoltam a zsebeimet. Szedtem. - Este látta nagyapám, hogy sírok. Elmondtam neki a szilva ügyet. - Semmi baj, segítek. Amikor holnap kakilni mész, megnézzük, benne-van-e a mag. Úgy is történt, de nem volt benne. Másnap sem. Végül harmadnap elmondtunk anyukámnak is az esetet, aki megijedt nagyon, mert kezdett

² Teológiai tanulmányait Esztergomban végezte, 1913. június 22-én szentelték. Hitoktató Budapesten. 1915-ben tábori lelkészként teljesít szolgálatot. 1919-ben újra hitoktató Budapesten. 1931 és 1951 között plébános szolgálatot teljesített az Újlaki Sárlos Boldogasszony plébánián. Elemi iskolai tanítói diplomával is rendelkezett. Érseki tanácsos 1946. Pápai titkos kamarás 1950. Elhunyt Bp.-Újlakon, 1951. február 13-án, az Óbudai temetőben nyugszik.

nagyon fájni a hasam. Bevitt a gyári orvosiba, s megröntgeneztek. Kiderült, hogy a mag valahogyan a vakbélbe került, azonnal meg kellett operálni. A Szobi utcai luxuskórházba kerültem. Gyönyörű épület kívül-belül. Megoperáltak. Viccelődtek velem az orvosok, ápolók, hogy a szilvámag helyett inkább cukrot szopogattam volna. Jöttek a látogatók, a játszótársaim, s nagyon megirigyelték helyzetemet. Egyik nap a kedves hitoktatóm jelent meg a betegszoba ajtajában. Dr. Gyimesi Gyula lelkész³, gyönyörű, jóságos ember. Tőle kaptam az első komoly a Pál utcai fiúkat, és egy szentképet. „Akit a Jó Isten szeret, azt szenvedéssel teszi próbára.” Boldog voltam, a sebem gyorsan gyógyult. A tisztaó, kényelmes ágyba tálcán kapott reggel, ebéd, vacsora stb. Kiderült azért kerültem ide, mert a sürgős operációt másutt nem vállalták. Hát, ilyen szerencsém volt nekem. Szegény gyereként nagyon örültem a Pazar kórházi ellátásnak. Anyám egyszer ágyamon ülve, közel hajolva hozzám azt mondta: - Adj hálát az Istennek, hogy nem történt veled ennél komolyabb bajod. A haszontalan viselkedéssel az egész családot bajba sodortad, annyira aggódott mindenki. Mostantól kezdve komolyabban kell élned. Ígértem neki nagyon, hogy jó leszek.

Az operáló orvos még otthon is meglátogatott. Anyukám szerint meghökkent a szegénységünkön. Pénzt akart neki adni. Anyám nem fogadta el. Hát így jártam én a szilvával és annak magvával.

SZENT A BÉKE

Dr. Kövér Gábor a hittant tanította nekünk. Szeretett engem, mégis, ha rosszul viselkedtem velem hozatta a nádpálcát, amit az én tenyeremen próbálgatott. Nehezen ment a hittan tanulás. Amikor el volt törve a csuklóm, és gipsz volt rajta, akkor is osztogatta volna a tenyereket, de amikor rá akart csapni a kezemre, én a gipszelt csuklómat tartottam oda, csak úgy porzott a gipszpólya. Végül jól megrángatta a fületem helyette. Amíg a sarokban álltam, azon gondolkodtam, hogy a tisztelendő bácsinak a reverendája alatt vajon hord- alsóneműt. Másnap az utcán láttam beszélgetni a tisztelendő urat a körzeti rendelőnél. - Na, most megtudom!-

³ Teológiai tanulmányait Innsbruckban és Esztergomban végezte. 1936. június 21-én szentelték pappá. 1971-ben szabadságra távozott Kanadába, s onnan nem tért haza. A Kanadai Magyar Írók Szövetségének elnöke, az Árpád Akadémia rendes tagja, a Szabad Magyar Újságírók Szövetségének alelnöke. Sírja a Farkasréti temetőben található. Írásai különböző nyugati lapokban, valamint Magyarországon a Nemzeti Újságban jelentek meg. A Torontóban megjelenő Krónika c. folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, valamint a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség (METEM) tagja. Álnevei: Budai Ferenc (USA), Erdélyi Gyula (Kanada)

mondtam és hirtelen odaugrottam, felkaptam a „hosszú szoknyáját”, alánéztem, és meglepődve láttam, hogy egy hosszú nadrág van alatta. Ő elkapta a fületem, jól megrángatta megint, elmondatta velem, hogy ezt miért is csináltam. Szégyelltem magam. A rendőr és a pap aztán nagyot nevettek. Én pedig a legközelebbi órára nagyon megtanultam a Tízparancsolatot. Szent volt a béke.

VÁRATLAN AJÁNDÉK

Közeledett a karácsony, 50 fillérre lett volna szükség ahhoz, hogy ajándékot vegyek, mert addig csak rajzokkal, kézimunkával kedveskedtünk egymásnak. Ó, Istenem, de jó lett volna egy kis aprópénzt találni – mondtam magamban. Reggelre vastagon behavazott mindent a tél, amikor Magdussal a hajnali misére mentünk. Reggel $\frac{1}{4}$ 6-kor keltünk, hogy 6 órára beérjünk rorátéra. A kápolna előtt megtorpantam, Magdus tovább ment és visszaszólt? – Gyere már! Cipőmmel elrugdostam a havat, amikor egy kis tarsolyt találtam a hó alatt. Amikor felvettem gyorsan dobogni kezdett a szívem. Végre beleszórtam a tenyerembe a tartalmát. Öt-tíz és 20 filléresek voltak benne, összesen egy egész pengő. Úgy éreztem, hogy én vagyok a világ leggazdagabb embere. Volt egy 25 filléres áruház a közelben. Ott vásároltunk Magdussal 50 fillérért sok apróságot, de anyukámnak odaadtam a másik 50 fillért. Ő elsírta magát. Már eltelt 3-4 év, amikor rádöbbsentem, hogy a Jó Isten meghallgatta kisgyermeki kérésemet, hogy karácsonyra kívántam legyen költőpénzem ajándékozásra, hogy a szentesten ne csak kézimunkáimmal szerezzek örömet családtagjaimnak. Kértem az Istentől ezt a kis aprópénzt, s meg is találtam.

A FÉLELMETES MIKULÁS

Gyerekkoromban hihetetlenül féltem a Mikulástól. Amikor zörgetett az ajtón, és már futottam az ágy alá, ahol nagyapám a szerszámos ládáját tartotta. Jól el tudtam bújni ott. Egyszer azonban az a meglepetés ért, hogy más is odabújt előttem. Nándi volt. Az a trágyába ugráló, kocsirúdon sétáló, néniket, bácsikat kigúnyoló pimasz unokatestvérem. Ha néni sétálgatott az utcán, odaszólt neki: - Néni, maga miért nem bácsi? Néhányszor elkapták, meg is pofozták, de neki nem számított. Most pedig ott szorong velem együtt az ágya alatt. Aztán nagy dirrel-durral megérkezett a Mikulás. Csapkodott a virgáccsal, mi pedig vacogtunk az

ágy alatt. Fellebbentette a takarót, hogy az ágy alá nézzen, de mi ketten annyira a falhoz lapultunk, hogy nem látott meg minket. Nagyot krákogott, tüszentett és jó hangosan mondta: - Ideje, hogy levegyem végre ezt a maskarát, már majdnem megfulladtam benne. - mondta. Akkor ismertem fel Meter bácsikám hangját, aki a Nándi apukája volt. Kikukucskáltam (Nándi még mindig reszketett, ráncigálta a szoknyámat, hogy bújjak vissza. A nagypapa végül fellebbentette az ágytakarót, mutatta a rejtékhelyünket a Mikulásnak. Ezen az estén tudtaam meg, hogy nem létezik Mikulás. Jó volt tudni, hogy most már nem kell félni tőle. Másrészt elcsöndesedtem a csalódástól, s nem okozott örömet ez a leleplezés. Szerettem volna elrebegni egy kis verset neki, mint tettem máskor is. Mikulás volt, de most már nincsen. Vigasztalan lettem, és gondolatban félelmektől megszabadulva, de mégis szomorúan búcsúztam el a Mikulástól.

AZ UTOLSÓ CUKOR



Néha belém nyilall az emlék. Anyánk, ha tehette, pici zacskóba - pénteki fizetéséből - hozott cukorkát nekünk. - Testvériesen osszátok szét! Egyet jobbra, egyet balra, végül maradt páratlanul egy szem. Egyikünk sem mondott le magától az nyaláncságról. Elkezdtek nyiszálni a kemény cukrot. Megfeleztük, de róla - aki adta ezt - elfeledkeztünk. Egy idő után döbbsentem rá, hogy az utolsó cukorkát édesanyámnak kellett volna adni. Hogy lehattunk ilyen önzők és szívtelenek. Inkább faragtuk a cukrot, ahelyett... Halálos ágyánál is keservesen emlékeztem erre, és potyogtam a könnyeim. Elképzeltem? Álmodtam? Aznap megjelent előttem szájához emelt

egy cukorkát és mosolyogva elfogyasztotta.

A ZILAHY-VILLA KÖZELÉBEN



Bár az iskolában oktatást kaptunk a háború fogalmáról, borzalmairól, mi gyerekek többnyire nem féltünk, nem volt veszélyérzetünk. Egészen addig, amíg a lakásunk közelében nem dobtak le bombát. A történelem ezt a bombát úgy említi: Zilahy-villa⁴ bombája. Megszólt a figyelmeztető sziréna, de egy kis időre és máris átkapcsolt nagy riasztó szirénára. Ugráltunk, mint a szöcskék, felöltözni, összefogni és rohantunk az udvar végére a kijelölt óvóhelyre, ami az irodaház pincéje volt. Lakásunkból kilépve már félelmetes repülőgépek moraja hallatszott, és nyomban működésbe hozták a légvédelmi ágyúkat. Ez s két ördögi hangzavar gyorsabb futásra ösztökölt mindenkit. Beértünk az óvóhelyre. Még láttam, hogy a nagymamát a két fia, Mika és Meter bácsikám hozták. Behúzódtunk a sarokba. Elképesztő dübörgés, ágyúlövedékek is fülsiketítően ugattak. Egyszer csak hatalmas mennydörgéssel zuhant le a bomba. Légnyomása kinyomta a légópince ablakát, azon ömlött be a homok, törmelék, kiszakította betonablakkeretet. Anyám már ezt

⁴ Zilahy Lajos neves író eklektikus stílusú villája az Áfonya utcában épült. A környék egyik első jelentős lakóépülete volt. Az épületet súlyos károk érték, amikor 1942. szeptember 4-éről 5-ére virradó éjjel egy 250 kilogrammos bomba csapódott be a kertjébe egy légitámadás során.

megelőzően – mintha csak érezte volna kettőnket beszorított a falhoz, ő maga vízszintesen lefeküdt előttünk, hogy így védelmezzen bennünket. Mikor az ablak kidőlt, a bezúduló homok, szemét őt is betakarta. A lyukas ablakok hol forró, hol hideg levegő áramlott. Anyám talpra ugrott, hogy a tátongó ablakra erősítsen egy pokrócot, hogy a fény ne szűrődjön be. Sokáig nem szólalt meg senki. Nagymamám hangosan imádkozott, összebújva nagypapával.

Másnap az újságok hírül adták: Budapestre ledobták az első bombát, ami a Zilahy-villára esett. Kezdett mindenkiben eluralkodni a féleleme. Este még nagyobb gonddal készítettük elő ruháinkat arra az esetre, ha ismét futni kell.

ELFERDÜLT FESZÜLET



A légópincében már hosszú ideje éjjel és nappal éltünk, ahonnan csak akkor mentünk ki, ha kevés időre riadócsendet jelentettek. A tisztálkodást, ruhaváltás gyorsan elvégeztük, hogy futhassunk, ha megszólalnak a szirénák. Nagypapa éppen ilyen alkalommal a lakásban tartózkodott, amikor az ellenséges repülőgépek tömege zúgott el felettünk. A pincebejáratot lestük, jön-e már. Aztán elindult a pokoli légitámadás. A bombabiztosnak mondott, az agyagbánya mélyében kialakított (kb. 120 ember befogadására képes) pince már a bombázók zenéjétől is megremegett. Légvédelmi ágyuk, a repülőgépek zaja, a zuhanó bombák belénk fojtottak minden hangot. Éreztük, hogy a lakásunk közelébe, vagy tán a házra is esett bomba. Nagymamám elcsukló hangon (lengyelül)

imádkozott, majd a pince valamennyi lakója is istenhez fohászkodott. Ez a bánatos könyörgés legalább tompította a háború lármáját. Iszonyú hosszúnak tűnt ez a fél óra. A pinceparancsnok végre elmondta, a pusztítás véget ért. A felszínre érve, láttunk, a környéken szőnyegbombázás során sok épület megsemmisült. Úgy éreztem, én is rögtön a levegőbe repülök, de láttam, hogy a házunk áll még. Jaj, csak az ablakok beesve, a tető megtépázva. Lakások tárva-nyitva álltak a légnyomás kitepte őket a helyükből. Nagyapa! Nagyapa! Ült egy széken fejét a kezébe hajtva. Amikor meglátott, összeszedte magát, s odavitt az üresen tátongó ablakhoz. Nézd, ez mentett meg. A kis kápolna⁵ ma is ott áll a régi helyén. Akkor ott a templomocska előtt egy nagy, fel nem robbant bomba hevert. Falai kissé megrepedve, üvegtörmelékek, felszakadt aszfaltdarabok. A feszület elferdülve, balra dőlve, de ott volt és fáj a szívem. Olyan sivár, szomorú kép volt az egész környék, Aztán befutottak jajveszékelve a többiek is. Sietni kellett vissza a pincébe megint, hiszen félő volt, hogy a szirénák újra megszólalnak. Nagyapa az ő asztmás tüdőjével semmivel sem törődve sietett nagymamához. Összeborultak. Ha az a bomba felrobbant volna sok ember életébe került volna. Isten oltalmazza a szegény embereket, s az én áldott nagyszüleimet.

FÖLDI ANGALAIM

Ha visszatekintek a régmúltba, elmondhatom, hogy gyermekkorom élénken és főleg szeretetben telt. A nagyszámú rokonság megküzdött a szegénységgel. Ha az egyiknek volt ennivalója, jutott a másiknak is. Az élelmiszer gondok a háború idején felerősödtek. A lovakat már nem tudták etetni, hát megették az emberek. Anyánk nagyon ügyelt arra, hogy ne lássuk, hogyan trancsírozzák, darabolják a még meleg testeket. Tolongtak a népek a lovak mészárlásánál és harcoltak egymással egy-egy darabka húsért, miközben a létfenntartásukért küzdöttek, a halál ott settenkedett mindenki mögött. A légiriadó sem tántorította el az embereket a már csontig lefaragott ló teteme mellől. Mi, gyerekek nagyszüleinkkel voltunk odahaza, és ha nem voltunk a légópincében, nagymamám énekelt, játszott velünk. Elterelte a figyelmünket. Kegyes volt hozzánk az isten, nem éreztük igazán a helyzet tragikus voltát. Angyalok vigyáztak ránk, földi angyalok: anyánk, nagyszüleink, rokonaink.

⁵ Segítő Szűz Mária kápolnát 1854-ben emelték, tervezője Knabe Ignác építőmester, körmeneti kápolna

ÍTÉLET – A SZÍVÉVEL LÁT AZ EMBER

Gyermekkoromnak – úgy érzem – akkor lett vége (12-13 éves voltam ekkor), amikor még a háború elején szemtanúja lettem két ember, egy zsidó munkaszolgálatos és egy magasrangú katonatiszt konfliktusának. Akkoriban minden ember meg lett jelölve, hogy a légiriadók során melyik óvóhelyre menekülhet. A zsidó embereknek is volt ilyen menedékhely a föld alatt. Egyszer úgy adódott, hogy a szirénák megszólalásakor ugyan én is lementem a pincébe, de valamiért vissza kellett mennem a lakásba. Mindenki lesietett a pincébe, s már lehetett hallani az ellenséges gépeket, amikor visszatérve én és egy munkaszolgálatos egyszerre érkeztünk a kapulejáráshoz. Én még beléphettem ugyan az ajtón, de a katonatiszt a zsidó ember elé állt és felszólította, menjen a nekik kijelölt pincéhez. Az nem hagyta magát, hiszen a légicsata már elkezdődött ekkor. Szorosan álltak egymással szembe, a zsidó félrelökte a tisztet, de az utána – amikor visszanyerte egyensúlyát – újra szembeszállt vele. A sárga csillagos férfi felemelte a kezét, és ráütött a katonára. Akkor már nagy volt a harci zaj, amikor bejutottam a családkhoz. Másnap a tiszt felkereste anyámat, hogy engem kikérdezzen, mit láttam. Elmondtam. Jó, de ezt máshol is el kell ám mondani. Az egész család gondban volt, mindenki méricskélte a helyzetet. Mi lesz? Valóban, nemsokára beidéztek. Anyukám és nagypapám azt magyarázták, hogy mit kell majd mondanom, hogy a szegény üldözött zsidót ne ítéljék halálra. Úgy is történt, többször megismételtették velem a történetet. Nem a zsidó, hanem a tiszt kezdte a verekedést stb. Ugyanez történt egyszer a háború után velem. A bíróság újra tárgyalta ezt az ügyet, csak éppen fordított vádemelés szerint. Akkor végül az igazat kellett elmondani azért, hogy a kétgyermekes családapát tisztnek ne legyen súlyos büntetése. Hiszen a légicsata idején – születéstől, rangtól függetlenül – mindenkit be kellett volna engedni a bunkerbe. Ez az egész eset kirázott engem gyermeki énemből, amikor még nem éreztem, miért volt fontos az én „mesém”. Megrémültem, amikor otthon azt mondták: - Megmentetted két ember életét. Két hétig szinte alig ettem, bánat gyötört. Megéreztem, hogy már nem vagyok gyerek.

FOROG VELEM A VILÁG

Minden évben – mi gyerekek – nagyon vártuk az óbudai búcsút. Gyűjtöttük a filléreket, ami bizony nem volt könnyű, mert az emberek ezen a környéken mind szegények voltak. Azért egy hajóhintára, egy ringlispíltre csak összejött valamennyi. A boldogság a körhinta táltosparipáján ért utol. Hercegkisasszonynak éreztem magam, máskor huszár voltam, aki üldözi a gonosz rablót. Amikor megállt, képtelen voltam leszállni a lóról, és az utolsó filléremet új menetire váltottam. Ujjongtam. A ringlispíl kezelője valahogy ott felejtett a lovon és nem tessékelt ki, és én a harmadik menetet is átlovagoltam. De jaj, egyszerre annyira forgott velem a világ, hogy még azt is elfelejtettem, hogy hol vagyok. Belekapaszkodtam a táltos sörényébe, hogy ne essek le róla. Aztán megállt a ló is, a világ is számomra. A kezelő leemelt, és szerencsére anyukám akkor ért oda, s átadott neki. A búcsú varázsa nem maradt el, de a csalódás, amikor akkor és ott ért, mármint a lovaglás utáni hányás miatt többé nem kíváncsoztam ringlispíltre ülni. Anyukém nem dicsért meg a túlzásom miatt, de azért nagyon restelltem magam. Megérdemeltem volna, hogy anyukám jobban megbüntessen.

CSALÁDI MULATSÁGOK

Kisgyermek korom legkedvesebb emléke a rokonokkal töltött téli mulatságok voltak: Nálunk volt leginkább lehetőség, hogy nagy számú rokonság vasárnaponként összejöjjön, illetve a nagyszülőket látogassák. Nagyszüleim lányai: Mariska néni fasírt golyókat sütött, Zsófi (az én anyám) a palacsintát, Stefi néni a foszlós kalácsot. A sógornők is jöttek: Ilus néni cukros zöldalmával érkezett. Ágnes néni édes sütitőket hozott, de minden alkalommal más-más finom csemege került az asztalra. A bácsikáink mókáztak, ugratták egymást. Kint tombolt a tél, de idebent a nagy henger alakú kályhában izzottak a fahasábok, ontották a meleget. Rózsi, Magda és én az óriási asztal alatt babaszobát rendeztünk be. Altatókat énekeltünk. A szoba falán függött egy gyönyörű porcelánból készült Szent Családot ábrázoló kép egy különleges keretben, amelyet, ha kulccsal felhúztak zenélni kezdett. Ha a nagypapa ezt elindította, akkor kezdődött a lakmározás. Közben nagyapám elővette a hegedűjét és mi lányok táncoltunk, libegtünk ide-oda. Nagyanyám tündéri vékony

hangon énekelt. ilyenkor inkább elhallgattunk, hogy az ő hangját élvezhessük. A szomszédok is bekukkantottak néha, s nevetés és kacagás, hangos trécselések töltötték meg a termet. Még kislányok voltunk, nem tudom, hány ilyen vasárnap volt az életemben, mert később már a háború vihara kuszálta össze sorsunk fonalát. Romlottak az életkörülmények. Magdussal búslakodtunk, és az asztal alatti játék már nem okozott olyan örömet. Nagymamámék lengyelül beszélgettek, én csak néhány szót értettem belőle. - Ami elmúlt, az nem jön vissza soha. - De sokszor hallottam, a zord szavakat másoktól is. Aztán megérkezett a háború szörnyetege rokonaink, fiú és férfi tagjai katonák lettek. Jantek nem sokáig harcolt a fronton. Egy szilánk kivájta a jobb szemét, egy másik megcsonkította a kezét. Rózsikát a bombazápor közepette vitték kórházba. Súlyos asztmatikus rohamokkal gyertyafény mellett operálták, de másnapra mégis elvesztettük őt. Tömegsírba temették szegényt. Nem értettem semmit. Sokan vidékre költöztek, menekültek. Olyan távoli volt minden. Mégis mire megjött a tavasz, kezdett valami derengeni bennem, hogy a sok rossz után csak jó jöhet. Az újjáéledés elérkezett. Tizenötéves lettem ekkor.



SORSOM 1.

Az elemi iskola négy osztályát elvégeztem. Ekkor dőlt el, hogy a gyermekek felsőbb osztályba kerülnek-e, vagy folytatják az elemi az ötödik osztályban. Kérdezte a tanító néni: - Veled mi lesz? – Nem tudom.

Mondtam. Ekkor írt egy levelet anyukámnak, hogy jöjjön be az iskolába. Szegény nagyon megijedt. vajon mi lehet a berendelés háta mögött? Aztán a tanító nénivel bementek az igazgató úrhoz, ahol elmondták, hogy a lánya értelmes, jó képességű gyermek, akit magasabb évfolyamba kellene járatni. Igen, én is örültem volna, de szegény anyám akkoriban is egyedüli kereső volt, nagy szegénységben éltünk, így abba maradtunk, hogy segíteni fognak a tandíj befizetése ügyében. Kiderült azonban, hogy ösztöndíj nem jár a mi családuknak, mert anyukám nem volt férjezett. Annyira emlékszem, ahogy a hírre elsírta magát, zokogott, s kérte, hogy ne haragudjak rá, de ezt a költséget, (tandíj, egyenruha stb.) nem tudja fizetni, nincs miből. A családban sok gond ütötte fel a fejét akkoriban. Nagymamámék betegen, Jantek bátyám rokkantan, mozgássérültként tért haza a katonaságból. Mondtam anyámnak, ne is törődjön ezzel, majd fogok én még úgy tanulni, hogy nem is kell senkitől az a pénz, csak itthon, a mi otthonunk újra boldog és vidám legyen. Kértem a Jó Istent, hogy sugallja nekem, hogyan tudnék az én szomorú, szegény családomnak segíteni. Ekkor még nem voltam 10 éves, de egyszerre egészséges, boldog felnőttnek éreztem magam, mert hittem, hogy a teremtő lélek segítségemre segítségünkre siet, s velünk maradt életünk során.

SORSOM 2.



Emlékezetes maradt számomra az első igazi könyv, amelyet kölcsön kaptam Weber Rózsa barátnőmtől egy napra. Hedwig Courths-Mahler híres bestselleríró nő egyik regényét hamar végigolvastam. A dúsgazdag grófi család feje elvétett valamilyen tőzsdei pénzügyet, és mindent elveszített. Az apa rövidesen belehalt a bánatba, az anya és lánya szűkösen éltek. A grófkisasszony felfrissítette tanulmányait, és nagy nehezen kapott egy gyors- és gépírói állást. Szépségét és szorgalmát mindenki csodálta.

Egy napon csinos, gazdag fiatalember meglátta és beleszeretett, Örült, hogy szerelme csak egy dolgozó lány, mert eddig azt gondolta, hogy a

lányok őt a pénze miatt szeretik. A lány megközelíthetetlen távolságot tartott, s bár tetszett neki a fiú, látszólag hideg maradt. Mindenféle fondorlattal a fiatalember meg akart vele ismerkedni, társaságot szervezett, s végül sikerült bemutatkozni neki stb.

A lényeg az, hogy nekem ez a téma érdekfeszítő volt, de annyira gyorsan nem tudtam olvasni, hogy egy nap alatt végére érjek. Reggel korán keltem. Megvártam amíg mindenki elment dolgozni, s neki estem a könyvnek. Drága nagymamám (aki vak volt) nem látta, hogy olvasok, aggódva kérdezte: - Beteg vagy? - igen. Fáj a fülem. - Tapogatta a fejem, úgy érezte lázas vagyok. Nem mehetsz iskolába. Hozta fülemre a melegített sőt, kendővel átkötötte a fületem, én meg buzgón olvastam. Délutánra a végére is értem. Boldogan hátra dobtam a szelonra, és így aludtam el, hogy a könyv a mellkasomon feküdt. Anyukám hazajött, és rögtön észrevette a hamisságot. Mi legyen a büntetés? - kérdezte. - Nem tudom. Gondolkozott. Nézte a könyvet. Ötvenszer leírni: „Szégyellem magam” - ha hibázok, akkor újra kell kezdeni. Tényleg szégyelltem magam, de elhatároztam, hogyha megnövök, gyors- és gépíró leszek.

SORSOM 3.



A Kecskehegy aljában szép villaházak épültek. Magdussal (nővéremmel) sokat sétáltunk arra, és beleképzeltük magunkat a gyönyörű villalakások tereibe. Egy alkalommal nagy halmazban találtunk képeslapokat, magazinokat. Micsoda öröm! Jávör Pált, Rózsahegyi Kálmán látni a képeken. Figyelmes lettem egy madzaggal átkötött paksamétára. Érdekeset találtam bennük. Egy írógép alaprajza úgy, hogy megmagyarázta az ábrán, hogy a billentyűkhöz melyik ujjat kell használni. Odavoltam az örömtől. Attól kezdve csak ezzel foglalkoztam, illetve még a csomagban talált gépíró tankönyvet is feszült figyelemmel tanulmányoztam. Ezt nehezen tudtam felfogni, de nagy erőfeszítéssel gyakoroltam a gépelést. Olykor beosontam a gyár irodájába és irigykedve néztem a gépíró kisasszonyt.

Otthon pedig Lajos bácsi (a keresztapám) meglepődve látta, milyen szorgalmasan verem a nem létező billentyűket, s egy idő után beállított egy CONTINENTAL írógéppel. Tessék. Gépelj igazából! Csüngtem a nyakában a boldogságtól. Szegények biztos sok gázszerelést kellett végezni ahhoz, hogy a gépet meg tudja vásárolni nekem. A rajta való műveleteket azonban nem volt könnyű – így autodidakta módon – megtanulni (tabulátor, sorköz, margó stb.) Aztán beiratkoztam egy tanfolyamra is, de itt valahogy kisebbségi érzésem támadt hiányos nyelvtani tudásom miatt. Kimaradtam. De ahogy telt az idő, egyre inkább érett bennem az elhatározás gyors- és gépíró leszek. Hiszen nem véletlen ez a talált paksaméta, nem véletlen a nyelvtani ismereteim tudatos bővítése, a Courths-Mahler regény a kis gépíró nő szerencséjéről – ez valami sorsvonalként sodródott egybe. Segíts magadon, az Isten is megsegít. Szóval a Jó Isten a kívánságkosaramból kiválasztotta ezt, s elküldte a lehetőséget. Hála neki és a gázszerelő keresztapámnak is.

CSUKLÓTÖRÉS

Weber Rózsi barátnóm közölte, van a zsebében két darab cigaretta és gyufa is, menjünk az árokhoz cigarettázni. Alig múltunk 8 évesek. Alaposan körülnéztünk, és Rózsa gyorsan meg is gyújtotta az egyik cigit. Én nagyon benyálaztam, emlékszem, nagyon nehezen gyulladt meg. Aztán mégis elkezdett füstölni. Már maga a füst is ijesztőnek hatott, ráadásul nagyon csípte a szememet, fulladtam, szédültem tőle. Köhögni kezdtem. Ekkor jött Kop bácsi bottal a kezében, meglátta a füstöt, felénk hadonászott. Felugrottunk Rózsával és elfutottunk. Ijedtemben nem néztem a lábam elé sem, megbotlottam, s elestem. A csuklóm nyekkent egyet, s hirtelen nagy fájdalmat éreztem benne, de legalább sikerült elmenekülni. Otthon hallgattam az esetről. Nem vettem észre semmit, de mégsem volt nyugodt éjszakám. A fájdalomtól alig tudtam aludni. De mit mondok, ha megkérdezik, mi történt a kezemmel? Hazudni viszont nem mertem. Másnap, szombat reggel jött Kop bácsi panaszt tenni, hogy a kislányok az árokparton cigarettáztak. Anyukám borzasztóan mérges lett, és máris maga elé állított. Lengyelül mondta, az én drága nagymamám: - Zovke, látod, a gyerek azt csinálja, amit lát. Vigyázz, mint mondasz erről akkor, amikor te is bizony elfüstölsz néha egy-egy szálát.

Anyukám büntudattal bólogatott erre, szelíden elmondta, hogy ő is hibás, amiért én kíváncsiságból kipróbáltam ezt, s nagyon bánja, hogy amikor

teheti rágyújt néha, mert most már tudja, hogy az halálos méreg, beteggé teszi az embert, főleg a gyerekeket. Ígértem neki, többé nem fordul elő. Nagy zavarral végül elmondtam a fájós karom történetét. Anyám nagyon megijedt, amikor meglátta mennyire bedagadt, elszíneződött a kezem. Másnap vitt a gyári orvosiba, megröntgenezték, s azonnal begipszelték a törött testrészt. Sajnáltam anyámat, hogy ezzel is gondot okoztam neki. Igyekeztem nagyon a kedvébe járni. Irigyeltem Magdát, hogy ő nem okoz ilyen gondot neki. A dohányzás következtében keletkező fájdalom egész életemre eltérített ettől egészségtelen szokástól.



Egy kicsit irigyeltem a nővéremet, mert ő nem okozott annyi gondot anyukámnak, mint én. Kerítésre másztam szilváért, cigit akartam kipróbálni, eltört a kezem, hánytam a ringlispíl után, gyerekeket püföltem, mert összekentek süvegucukorral stb. Úgy sajnáltam anyukámat ezért. Azon járt az eszem, hogyan segíthetnék neki. Öcsi, Laci, Rózsi és mások abban az időben eljártak reggelente a hegyre dolgozni. Ott volt egy

uradalom a Hármashatár-hegyen nagy szőlő- és egyéb gazdasággal. Kértem, engedjenek engem is oda dolgozni. Akkoriban Magda anyukám minden reggel a Ganzgyárba⁶ ment, mert ott egy kis büfében segédkezett egy vak bácsi mellett. Kértem, könyörögtem, hogy én is mehessek. Mivel Öcsi unokatestvérem is jött, vele nagy nehezen elengedett engem. Szép időszakom volt ez, annak ellenére, hogy a világháború dúlta az országot. Reggel fél 6-kor indultunk, hogy fél 7-re odaérjünk. Kedvesen fogadtak minket, megmutatták, hogyan kell szőlőt kötözni, nagyon jó munkát akartam végezni. A többiek odasettenkedtek, hogyan tudom olyan jól és gyorsan végezni ezt a munkát. A gazda nagyon megdicsért. Délután megszólalt a légiriadó, és abba kellett hagyni a munkát, le a pincébe, ahol tovább folyt a munka: krumplit válogattunk. Ez így ment egész héten. Akkor megérkezett a fizetés is. Fohászkodtam, hogy legalább 10 pengőt kaphatnék. Utoljára az én kezembe adta a gazda a borítékot. Már az elején láttam egy számot 54. Csuklani kezdtem a boldogságtól. A gazda kijelentette: Györgyi kapja a legtöbb pénzt, mert nemcsak a legtöbb munkát, de a legjobbat is ő végezte. És tényleg! 54 pengő volt a borítékban. Alig vártam, hogy hazaérjek. Anyukám sírt és örült egyszerre. Engem sajnált. Ő és Magda együtt 26 pengőt kaptak. Este sírva adtam hálát az Istennek a jótéteményért. De a dicséret és a siker sem rendített meg elhatározásomban: gépíró kisasszony leszek.

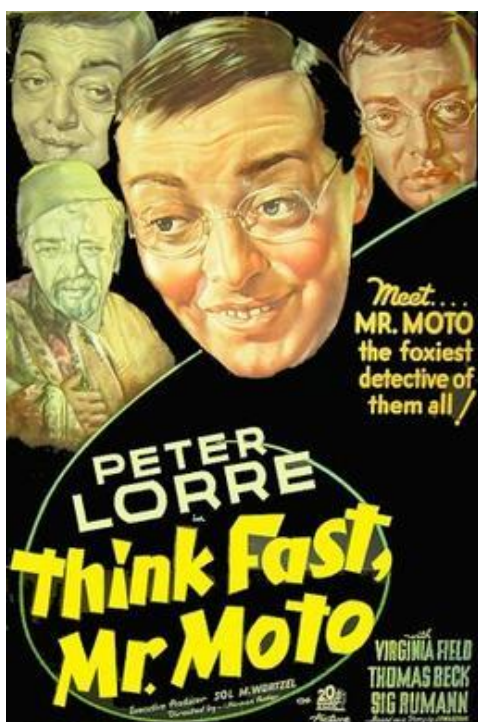
⁶ Az Ofner Vereinigte Brennerei (Óbudai Egyesült Szeszgyár/Pálinkafőző vagy égetőüzem, téglajele: OFVB) egy a 19. század végén Óbudán, a Kiscelli hegy közelében megalakult ipari létesítmény volt, amelynek területét és ingatlanait később (1888-ban) az Újlaki Téglá- és Mészégető Rt. vásárolta meg, és téglagyári alsó telephelyként

DUNA FAUSZODA AZ ÚJLAKI RAKPARTON A SAJKA UTCÁNÁL



Minden évben vártuk a nyarat, hogy kitegyék a vízre a dunai ingyen uszodát. Ez egy faépítmény volt, kabinokkal, illetve öltözőkkel ellátva. Sok gyerek, kevés felnőtt járt oda. Magdussal és unokatestvéreimmal, Lajcsival, Öcsivel, Nándival sokszor ott mulattuk az időt. A fiúk már jó úszók voltak. Akkoriban én az elemi iskola másodikos voltam, mégis félttem ettől a fából készült medencétől, de Lajcsi mindenképpen meg akart tanítani úszni. Felfeküdtem a vízre úgy, hogy ő a gatyámnál fogva tartott a felszínen. Egy-két tempó és repültem, csodálatos érzéssel. Hátra néztem és akkor láttam, Lajcsi nincs is mellettem, sőt senkit sem láttam körülöttem. Mindenki azt nézte, hogy lehet, hogy csak lebegek, lebegek a vízen, pedig nem is tanított erre senki. Boldog voltam, hogy végül – minden oktatás nélkül – a magam képességeim által jó úszó lettem. A magam erejéből – ez élettanulságul szolgált nekem arra, hogy merjek önmagam lenni.

MR. MOTO



Volt a környékünkön egy kultúrház⁷, ahol minden vasárnap 20 fillérért lehetett jegyet venni. De honnan vehettem volna 20 fillért? Tehát kilestem, amikor Gyula bácsi kinyitotta a moziterem ajtaját, egyik kezével megtámaszkodott, másikkal elvette a jegyeket. – n pedig – amúgy kis termetű gyerek voltam – átcusszantottam magamat a karja alatt. Így sok filmet megnéztem. Egyszer csak rájöttem, hogy ez bizony csalás, hogy ez bűn és első pénteken meg is gyóntam. Meg kellett ígélnem, hogy többé nem teszek ilyet, és kellett mondanom 10 Miatyánkot és 5 Üdvözlégyet. Vasárnap odamentem a mozihoz, de nem loptam be magam a jegyszedő karja alatt, csak vágyakozó szemmel figyeltem az érkezőket. Gyula bácsi észrevett, rám mosolygott és a felemelt karja alatt betessékelt a nézőtérre. A filmre nem is tudtam figyelni, mert azon járt az eszem, hogy lehetett ez. A gyónás eredménye? Csak a film címe maradt meg emlékezetemben: MR. MOTO.

Bevallom, nagyon jó érzés volt csalás nélkül ülni a mozivászon előtt, nézni, ahogy pereg a film a szemem előtt.

⁷ Somogyi Béláról nevezték el az óbudai munkásotthont, ami két ok miatt alakulhatott így. Egyrészt, mert ő maga kezdeményezte a létrejöttét, másrészt pedig mártír szerepe miatt. Emlékeire 1926-ban, a munkásotthon felavatásakor zászlót bontottak. 1930-ban egy második zászlót is felavattak, emlékezvén a tíz évvel korábbi meggyilkolására. Az 1930-as zászlót a kerületi pártszervezet a központi pártszervezetnek szánta.

ÓBUDAI SÉTÁK

Nagyon régi, kicsi koromból származó emlék. Nagypámmal sétáltunk együtt, sok ember megállított bennünket. Mondták nekem: - De szép masnikat kötöttek a hajadba. Büszke voltam. Emlékszem, hogy a tenyeremet csiklandozta a masni vége, ami ingerelt, s odanyúlva éreztem, hogy nem is egy szalag díszítette a varkocsomat. Hát a nagypapa hat hajtincsre kötötte a szalagot különböző színűeket, úgy vitt sétálni. Anyám mesélte, hogy a nagymama megdorgálta a nagypapát, hogy bezzeg a gyermekeinket nem így vitted el utcákon kószálni, csak ezt a kis kócos unokát. Drága nagyszüleim, de jó, hogy voltak ők nekem.

A SZEGÉNYSÉG VISZONYLAGOS



Szerencsésnek mondhatom magam, hogy gyermekkorom derűs gondtalanságban telt. Tizenkét éves koromtól azonban szembenézésre kényszerített a valóság. Rácsodálkozás a világ ezer szépségére eddig ösztönös figyelem volt, de most a tisztánlátás is olykor csodálatra ingerelt. Akkoriban csupán egy igaz barátnőm volt, akit már öt éve legkedvesebb pajtásomnak mondhattam: WÉBER RÓZSA. Ő volt csalódásaim első emlékezetes okozója. Egyszer azzal állt elő, hogy nem akar többé a barátnőm lenni, mert neki nincsenek olyan szép ruhái, mint nekem, ezért ő nem tud olyan szép lenni, mint én. El voltam keseredve és kérleltem, hogy odaadom az én ruháimat, csak menjünk a Duna-partra. Anyukám nem engedte, az nem barátnőnek való, aki ilyeneket akar elérni. Beláttam, anyukám igazat szólt, de nagyon szomorú voltam. Még egyszer-kétszer megpróbáltam játszani hívni, de hajthatatlan volt. Akkoriban nem szerettem a „rendes ruhát”, mert az szakította el tőlem Rózsát, viszont rájöttem, milyen csodálatos anyukám van nekem, hiszen ő maga varrta Magdusnak és nekem a szebbnél szebb ruhákat. Ruháimat? Hiszen két-három darab volt összesen. Anyukám azokat alakította ránk évről évre, ahogy nőtünk, ránk igazította, mint egy igazi szabó. Ez a gondoskodás biztosította, hogy jólöltözöttnek láttak minket a környék szegényei.

A NAGYPAPA

Tizenhét éves voltam, amikor a nagypapám meghalt. Ő volt az édesapám is (akit soha nem ismerhettem meg), meg még több. Először láttam így közvetlen közletről halott embert. A háború legjavában gúlába rakva, égetésre előkészítve ugyan látnunk kellett holttesteket, mert ráláttunk a házunk ablakából a rémes máglyára. Aztán már csak a perzsel föld maradt utánuk. Drága jó nagypapám a súlyos asztmája miatt sokat szenvedett. Soha egy panasz, egy jaj el nem hagyta az ajkát. Halottan is mosolygott megértő, jóságosan. Otthon az ágyában két oldalról gyertya égett. Magdussal egymás kezét fogva néztük őt, Ősz volt, nyitva az ablak, s beröpült egy katicabogár a helyiségbe. Magdus hessentgette, de én leállítottam őt. A bogárka a nagypapa két szemöldöke között szállt le. Ott egy kicsit megrebbentette szárnyait.

- Bárcsak felébreszthetné a nagypapát.
- Butaságokat beszélsz. – mondta Magdus.
- Inkább egy galamb repült volna ide – válaszoltam.
- Az nem fért volna el nagypapa arcán.
- Elég lenne a fején, ott elférne.

Mi történt velünk? Ahelyett hogy imádkoznánk, itt fecserészünk. Borzasztó! Kitört rajtunk a nevetés ott nagypapa halottas ágyánál. Buzgó, istenfélő lányok voltunk és nagyon szerettük a nagypapát. Hogy lehet ez? Nevetésünket Pepka néni törte meg. Nem leszidott minket, hanem azt mondta: - Mindig ilyen derűsen emlékezzetek!

Szerencsémnek tartottam a kedves rokon szavait, mert különben e tanács nélkül bizonyosan súlyos lelkiismert-furdalásom lenne. Ez az intelem megerősített abban, hogy a nagypapa is ezt akarhatta, utoljára még látni akarta unokáit nevetni, mert ő a saját halálát is derűvel érte meg. Csendben élt, csendben halt meg, ahogy a szeretet útjai sorsunkba szövődik.

A NAGYMAMA

Ó, drága gyermekkor, de jó rá visszagondolni. A háború után közvetlenül még sokáig szenvedtünk a nagy szegénység miatt. Szinte egyik napról a másik napra éltünk. Volt egy kis tartalék kenyér még odahaza, ehhez szaladtam Óbudára a nagymamához kis kolbászáért. Mielőtt elindultam

volna haza, még megáztattam szegénynek a lábát, megmasszíroztam a fájós hátát. Megmelegítettem neki egy kis virslit, megette. Utána felsóhajtott. Bozse moj – most úgy innék egy jó pohár sört a sok jóra. Belém nyilallt a bánat, hiszen egy fillérem sincs, honnan tudnék én sört hozni neki. A villamosjegy árát még a zsebemben őrizgettem, hát gondoltam, majd megyek gyalogosan át városan. Szaladtam a közelben lévő kocsmába sörért. A csapos viccelődve érdeklődött: - Vendégek jönnek hozzátok, kislány? – Beteg nagymamám kívánta meg sört – mondtam. Erre az italmérő ráeresztett még az italból. Jaj, de boldog voltam. Amikor hazaértem, s eliszogatta a pohár tartalmát, nagymamám világtalan szeme úgy csillogott, mint két fénylő csillag. Boldogan aludt el, és bár nézegettem volna még sokáig, mennem kellett, mert hosszú utat kellett megtennem hazafelé. Útközben azonban a nagymamám is ott volt velem, csillagszemei mutattak utat nemcsak ott a városi zűrzavarban, hanem az egész életemen át.



Nagyszüleim

KÜLÖNLEGES TÖRTÉNETEK

A nagymama köténye

Azon az emlékezetes napon éppen 13 éves voltam. Édesanyám — mielőtt munkába indult — lelkemre kötötte, hogy amint megszólal a figyelmeztető légiriadó, *a mindkét szemére vak nagymamával induljak el az óvóhelyre.* Így is történt, de alighogy kiléptünk az ajtón, máris lehetett hallani a bombázógépek monoton, félelmetes bűgását. Még messze voltunk a nagy udvar végében lévő óvóhelytől, máris repültek a légvédelmi ágyúk fülsüketítő lövedékei, és reszketett a föld a lábunk alatt a távolabbra ledobott bombáktól.

Emberék, gyerekek rémülten rohantak el mellettünk. Nagymama nagyon nehezen tudott jönni, megmegállt, hogy kilihegje magát. Már *szörnyű volt a légi csata zaja* és rettenetesen féltem. Egy óriási becsapódástól úgy megijedtem, hogy mindenről megfeledkezve *rohantam* az óvóhely felé. *Ott-hagyva a szegény nagymamát is.* Valamiben azonban térdre estem. Ahogy fel-emeltem a fejem, hátranéztem, s láttam, hogy a nagy-

mama ott áll elhagyatottan, egyedül, kötényét felemelve maga előtt, világtalan szemét az ég felé emelte.

Én vacogó fogakkal, reszkető, fájós lábbal, minden akaraterőmet összeszedve visszasántikáltam hozzá. Ő a finom kalácsszagú *köténye alá húzott*, és jó szorosan magához ölelt. Abban a pillanatban óriási robajjal egy hatalmas repeszdarab fűrődött az óvóhely bejárata előtt a földbe, pontosan oda, *ahová futottam, és éppen odaértem volna*, ha nem szaladok vissza a nagymamához, és ahol egészen biztosan életemet vesztettem volna.

A nagymama védelmező köténye alól kibújva, két kezébe fogta az arcomat, a fülembe pedig belesúgta: *ne felejtse el soha ezt a napot, mert ez az isteni csoda napja volt!*

Azóta is, ha félek, lélekben magam elé idézem a nagymamát. Isten áldotta, kalácsszagú kötényét, megbújok alatta, és megnyugszom.

Fábián Istvánné
Budapest

Jönnek a különleges történetek olvasóinktól, csak az a baj, hogy nem mindegyik különleges. Vannak, akik régi vicceket formálnak történetté, mások a szomszédal történt veszekedést írják le... A megjelent írások jó példát adnak arra, hogy körülbelül milyen megtörtént esetek leírását várjuk önöktől. A megjelent írásokért ezután is kétszáz forint jutalmat postázunk a beküldő címére.

MARADJ CSENDEN!

Ha jól ment a famíliánk sora: a felnőttek dolgoztak, mi a gyerekek pedig a nagymamáéknál töltöttük az időt. Szerencsére ott egy nagy szoba alkalmat adott a játéokra, szórakozásra is. Lajcsi, Robi, Piri, Sanyi, Öcsi, Ilonka, Rózsi, Magda, Gizi – mind ott voltunk. El lehet képzelni, mi volt ott! Ugrabugra, egyensúlyoztunk az ágy támláján, papírrepülőket röptettünk. Amikor már remegett a ház, a nagymamám (a drága vak nagymamám) bejött a seprűvel, a szoba közepén elkezdett forogni körbe-körbe a seprűvel, mi pedig ugrándoztunk, mint a bakkecskék. Dülöngéltünk jobbra, balra. Mondott ő közben sok mindent, de a fegyelmezés mégis hatásosnak mutatkozott. Tény, hogy elcsendesedtünk. Kiment, s valahogy így szólt: - Ne kricsai! (Nie krzycz! – Maradj csendben!). Csendben maradtunk végül, később visszajött hozzánk kilenc darab féltényérnyi zsíroskenyérrel, paprikával, sóval megszórva. Egyedül Robi kapta kristálycukorral a kenyeret.

Amikor elnéztem őt a betegágyánál, ez a kép, ez a régi emlék tűnt fel szemem előtt. Hány tesóm ment már el az élők sorából, s ahogy visszaemlékezem mindahányszor összejöttünk, ezt az emléket mindig felhozta valamelyikünk. Ennyi boldog gyereksereg egy rakáson, ennyi felhőtlen öröm – ezt a gyermekkort nem cserélném el semmiért sem.

RAVATAL ÉS SZEMFÖDÉL

Nagyon sok élmény nyüzsög bennem, amit jó lenne leírni. Irományom mindegyike kisgyermeki, serdülő kori életem epizódjairól szólnak. Nagyszerű, intelligens emberek között éltem, akik szépen élték meg a szegénységet, a szerencsétlenségeiket. Többen odavesztek a háborúban, és a családtagok sokáig reménykedtek visszatértükben. Nagy változások ideje volt ez. Megszűnt a téglagyár, ahonnan annyiszor kikergettek bennünket. A megcsodált óriási gyárképmény- amelyet, ha hosszan, mereven figyeltem úgy tűnt, mintha inogna, kilengene, mint az inga – már valóban is élete végére ért, lebontották. Úgy szintén a gangos lépcsőházat is. A Kecske-hegyet is elhordták, amelyen szellemeket véltünk járni-kelni. Betemették azt az óvóhelyet, amelyben száznál többen is sok héten keresztül húztuk meg magunkat. Annyi bizonyos, hogy felnőttem, Magdussal együtt. Ma igazán tudjuk, mi az, ha nincs ennivaló, hogy milyen csodálatos étel a zsíroskenyér, pláne, ha olyan kéz nyújtja, mint a

mi világtalan nagymamánk keze. Olyan családok közelében éltünk, akik nemcsak sajátjukért, másokért is képesek voltak áldozatot hozni. Hát ilyen múlttal, emlékekkel indultam el nagylányként a sors útjain. Ez a múlt segített később a nehézségeket túlélni. Hála a Jóistennek, de hála a Kutny, Megyesi, Együd családoknak és mindazoknak, akik nagyon tudtak másokat is, nemcsak önmagukat szeretni.

